

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

מצות אכילה ושתייה ושינה בסוכה.

ש. הטעם למצות סוכה זה זכר לענני כבוד. א"כ מדוע נצטוו ישראל לקיים מצוה זו דוקא שבעה ימים, הרי עם ישראל ישבו יותר משבעה ימים, ועד כמה שעושים זאת רק זכר לאותם ענני כבוד, מספיק יום אחד, ומה הענין בשבעה ימים.

ת. שמוצ כולל כל המצוות. ¹

ש. יש לעיין איך עם ישראל במדבר קיימו מצות סוכה, הרי גם בזמן שחנו על מקומם ולא היו עובדי דרכים, הרי אולי יצטרכו מיד ללכת ונמצא שלא בנו סוכה שתעמוד שבעה ימים, כי יתכן שאחרי כמה שעות הוצרכו מיד להמשיך בדרכם ולפרק הסוכה, א"כ סוכה שלא תעמוד שבעה ימים, איך זה סוכה.

ת. כשר וישר. ²

¹ בטללי אורות חג הסוכות ח"א עמוד קי' מביא בשם המבי"ט בבית אלוקים שער היסודות טעם למה חג הסוכות שבעה ימים, כיון שחג הסוכות נקבע זכר לשבעת ענני הכבוד שהקיפו את ישראל בצאתם ממצרים, לפיכך נצטוו לעשות את החג שבעה ימים, כל יום כנגד ענן אחר.

עיין עוד בחלק דברי אגדה מה שכתבנו עוד טעמים.

² בדברי שו"ח גליון 250 הביאו בשם ספר שיח הסוכות אודות קיום מצות סוכה וד' מינים במדבר שאמר רבינו, מצות סוכה היו חייבים רק מתי שחנו כי כשהלכו הרי הם כמו הולכי דרכים גם בשעה שחונים לזמן. ולענין מצות ד' מינים יתכן שקנו מתגרי גוים שמכרו להם, ועכ"פ בודאי שהיה קשה לקיים במדבר את המצות האלו. ובנוגע לשאלה למ"ד ענני כבוד היו, איך עשו סוכה במדבר והרי היו עליהם עננים מסוככים עליהם, והשיב, עננים לא מפריע לסוכה וכי אסור לבנות סוכה אם יש למעלה עננים בשמים.

בשער חג הסוכות עמוד שסג' מביא קושית הגרא"ל שטינמן זצוק"ל בספרו אילת השחר על הפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון למה התורה הקדימה לכתוב את מצות נטילת ד' מינים למצות ישיבת סוכה, הרי מצות ישיבת סוכה היא כבר בלילה משא"כ נטילת ד' מינים שזה רק מתחילת היום, ותירצו דכיון שנטילת לולב ז' ימים היה רק במקדש משו"ה סמך נטילת לולב לקרבנות שנוהגים במקדש, משא"כ ישיבת סוכה שנוהגת בכל מקום.

בהערה קנ' כתב בשערי חג הסוכות לתרץ שמה שהקדימו נטילת ד' מינים לסוכה, משום שמצות ד' מינים נהגה במדבר (שלכאורה אין טעם שלא תנהג) אבל מצות סוכה לא נהגה אז, שהרי סוכה היא זכר לענני הכבוד או לסוכות שבהם ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים, וכל עוד שהלכו במדבר ודברים אלו היה עמם ממש, לא שייך לעשות זכר להם (שזכר הוא לזכור דבר שהיה פעם וכעת איננו). ולפי"ז הקדים הפסוק מצות ד' מינים למצות סוכה היות שהציווי בזה היה מיד ולדורות, משא"כ מצות סוכה הציווי היה רק לאחר זמן, אבל התנא שבזמנו שתי המצוות נהגו הקדים מצות סוכה שחיובה מתחיל ראשון מליל כניסת החג, משא"כ מצות ד' מינים אינה נוהגת עד הבוקר.

אלא ששואל ע"ז ממה שכתוב באספכם את תבואת הארץ משמע ששני המצוות לולב וסוכה הצטוו לקיים אותם רק לאחר שנכנסו לארץ ואספו את תבואתם ואם זה נכון אי אפשר לתרץ תירוצי הנ"ל. עכ"ד.

לכאורה היה מקום לשאול על הראיה מהפסוק באספכם את תבואת הארץ שזה רק כשנכנסו לארץ, שהרי רש"י הביא בשם התורה כהנים (ויקרא כג' לט') "באספכם את תבואת הארץ שיהא חודש שביעי זה בא בזמן אסיפה מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא באמצע הקיץ או החורף". הרי שאין כוונת הפסוק כלל לומר שיתחייבו רק כשיכנסו לארץ, אלא בא להשמיענו משהו אחר. על השאלה מדוע הקדימה התורה לולב לסוכה, אע"ג דסוכה נוהגת בימים ובלילות, כתב בטעמא דקרא בפרשת אמור, "משום דאירי תחלה בקרבנות בית המקדש וגם לולב שייך לבית המקדש דמצותו כל ז' כמ"ש ושמתם לפני ד' אלוקים ז' ימים אבל סוכה לא שייך לבית המקדש כלל.

ראיתי מביאים קושיא אחרת למה הקדימה המשנה דין סוכה לדין ארבע מינים, הלא בפסוק נאמר בתחילה מצות ארבעת המינים ולקחתם ביום הראשון, ורק אח"כ נאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, ותירץ הערוך לנר דדי ניסוכה המבוארים כאן במשנה אינם דיני ישיבת סוכה אלא דיני עשיית הסוכה הנכללים בפסוק חג הסוכות תעשה לך, ומצוות עשיית הסוכה שייכת לפני סוכות, לכן הקדים אותם התנא לפני ד' מינים השייכים רק בחג הסוכות עצמו.

ומוסיף הערוך לנר שאף מצות ישיבת סוכה קודמת היא בזמן למצוות ארבעת המינים, שהרי מצות ישיבת סוכה מתחילה מבערב, משא"כ מצות ארבעת המינים נוהגת רק ביום, ולכן גם מצות ישיבת סוכה הוקדמה לפני מצות ארבעת המינים.

עוד ראיתי שמביאים בשם הפורת יוסף שתירץ, שדין ד' מינים פעמים שאינם נוהגים כלל מן התורה בגבולים וכגון שחל יו"ט ראשון בשבת, ובכח"ג הרבה מהדברים הפוסלים בד' מינים אינם נוהגים משא"כ בסוכה שבכל גווני הוא דאורייתא.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. מי שקיבל על עצמו תוספת יו"ט בערב חג הסוכות ביום הראשון כארבעים דקות לפני השקיעה, האם כשרוצה ללמוד או לישון, יעשה זאת בסוכה, כי התחיל אצלו היו"ט של סוכות, או ילמד וישן בתוך הבית.
ת. בסוכה.³

ש. בליל הסדר מברכים על הכזית מצה הראשונה, כי יש חיוב מיוחד על אכילה בליל הסדר. מדוע בליל יו"ט ראשון של סוכות לא מצינו ברכה מיוחדת על אכילת כזית.
ת. ל'ישא בסוכה פוטרו.⁴

ש. מדוע לא מברכים ברכה מיוחדת באכילת כזית הראשון בליל יו"ט של סוכות כמו בליל פסח.
ת. האכילה נמשכת מהתחלה ועד הסוף.⁵

ש. האם אפשר לומר מפני שלא ניכר בעצם האכילה כלום שאוכל לשם המצוה של ליל יו"ט.
ת. אין מוכרח.

בכמוצא שלל רב פרשת אמור ויקרא עמוד שיג' האריכו בזה האם נהגו במדבר ישיבה בסוכה וד' מינים, וג"כ מובא שם הענין הזה שמצות ארבעת המינים לא נהג במדבר שהרי בפסוק מתבאר שמצוה זו היא רק בבואכם לארץ כפי שנאמר באספכם את תבואת הארץ ולקחתם לכם. והביאו שהרמב"ם במורה נבוכים חלק ג' פרק מג' כותב בטעם הציווי לקיחת ארבעת המינים משום השמחה בצאתם מן המדבר, אשר לא היה מקום זרע ותאנה וגפן ורימון ומים אין לשתות, אל ארץ ישראל אשר היא מקום האילנות, וביאר הרמב"ם שלזכרון זה צוה הקב"ה, ומזה מדייקים שגם הרמב"ם סובר כי לא נצטוו בארבעת המינים אלא בבואם אל הארץ. וציין לעוד מקורות ממנורת המאור וצידה לדרך.

עוד הביא בשם המבי"ט שנהגו חג הפסח ושבועות, אבל חג הסוכות לא נהגו שלא יכלו לשבת בסוכה, שהרי היו מסוככים בענני כבוד ואיך יעשו סוכה.

עיין עוד בזה במשמר הלוי על סוכה סימנים א' – ב'.

בספר בנתיבות ההלכה על סוכות כרך מא' עמוד 387 הביאו בשם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א שביאר מדוע התורה הקדימה מצות ד' מינים לסוכות שהיא מתחילה מהלילה הראשון, כי ארבעת המינים נוהג גם במצטער.

³ שלמי תודה סוכות עמוד נד' בענין אכילה בתוספת יו"ט.

בנתיבות ההלכה שע"י והגית גליון 25 עמוד 4 הביאו בשם מרן הרב שטינמן זצוק"ל לגבי בין השמשות של כניסת יו"ט ראשון או בסוף הושענא רבה שמצוה לישב בסוכה, ואפילו שאינו יכול לברך מספק, לא שייך בזה הדין דערום לא יתרום, ואדרבה כדאי שיחטוף עוד מצוה. ובקונטרס כאיל תערוג עניני חג הסוכות עמוד קכז' הביאו בשמו שההולך לישן בערב סוכות עד שיכנס החג צריך לילך לישן בסוכה דכשיכנס יו"ט לא ימצא דישן חוץ לסוכה.

עוד הביאו בספר בנתיבות ההלכה בעמוד 54 הנהגת רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א שבבין השמשות של יו"ט ראשון של סוכות לא נכנס לסוכה משום ספק ברכה, והיה פעמים שכן נכנס וישב, ואמר שהחזו"א לא היה נכנס אבל הקהלות יעקב היה נכנס.

אבל במוצאי סוכות הביאו בדברי שי"ח גליון 189 שנשאר לשבת בסוכה עד ערבית.

⁴ הגאון ר' אברהם ישעיה אדלר שליט"א מרבני ישיבת רבינו חיים עוזר ביאר לי את כוונת רבינו שליט"א, שהרי אם יאכל כזית בליל יו"ט של סוכות בביתו, לא יוצא ידי חובתו, כי צריך אכילת כזית בסוכה, לכן שייך לומר שברכת לישב בסוכה פוטר מברכה מיוחדת על אכילת כזית, כי הסוכה והכזית אחד הם.

בנתיבות ההלכה גליון 25 עמוד 58 מביאים שהיו מגדולי ישראל שנהגו שלא לישן בערב סוכות בכדי לישן בתאבון בלילה הראשון של סוכות כמו דיני אכילה.

⁵ נשאל שוב בהזדמנות אחרת.

מצאתי בשלמי מועד עמוד קיח' שמבאר שמכאן ראיה לשיטות הפוסקים דמצטער פטור גם בלילה הראשון וכשירדו גשמים אין לאכול הכזית של חובה בסוכה ונמצא דאין המצוה באכילה בלבד אלא המצוה היא בישיבת הסוכה, לקיים מצות בסוכות תשבו, אלא שבליילה הראשון אין לקיים מצות הישיבה אלא ע"י אכילת הכזית, לכן לא תיקנו ברכה לפי שהאכילה היא בכלל הברכה לישב בסוכה. משא"כ לפוסקים שגם מצטער חייב בלילה הראשון א"כ זה לא דין בישיבת הסוכה והניח בצ"ע.

מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.

לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".

ש. האם יש להדר לאכול בליל יו"ט ראשון של סוכות כל אחד בביתו על הסוכה שלו כדי שיוכל לברך שהחיינו על היו"ט ועל מצות בניית הסוכה, או שאין ענין להדר בזה ואפשר להתארח במקומות אחרים ולאכול שם.
ת. **יכול לכוין על מצות בניית הסוכה אפילו אלא בסוכתו.**⁶

ש. אשה שהדליקה נרות בערב יו"ט של סוכות בתוך הסוכה, האם ברכת שהחיינו כולל גם את ישיבת הסוכה ולא תענה אמן בקידוש, או מכיון שעדיין לא התחיל חג הסוכות בתוספת יו"ט, לא שייך שברכת שהחיינו בהדלקת הנרות יכלול דיני מצוות הסוכה, ולכן תענה אמן בקידוש על מצות השייכות לחג הסוכות.
ת. **יש מקום להקל.**⁷

⁶ במ"ב דרשו סימן תרמא' הערה 8 הביאו בשם המקראי קודש שדן לגבי מי שאכל בלילה הראשון שלא בסוכת עצמו ובירך שם שהחיינו, ולאחר מכן חזר לסוכתו, שלכאורה צריך לברך על סוכתו, ואף שהחיינו בקידוש לא פוטר את הישיבה שיושב אח"כ בסוכתו. מאידך דעת הגרש"ז אויערבאד זצוק"ל שאין טעם לחזור ולברך בסוכתו שהרי מעיקר הדין שעת ברכת שהחיינו אינה בעשיית הסוכה אלא בישיבה בה, שהרי אז מקיים המצוה, אלא שהואיל ומתחיל להתעסק בה והשמחה מתחילה כבר משעת הבנייה, ראוי לברך אז, אך אין שום סברא שלאחר שבירך על המצוה עצמה, שהיא הישיבה שיחזור ויברך על העשייה. וכעין זה ביאר הגר"נ קרליץ שאפשר לכתחילה לברך שהחיינו בסוכה שאינה שלו ואין צריך לחזור ולברך על הישיבה בסוכה שלו, כיון שהברכה אינה דוקא על עשיית הסוכה אלא על כלל המצוה ופרטיה, וא"כ יכול הוא לברך על הסוכה כשמקיים בה מצות ישיבה בסוכה.

בכאיל תערוג גליון 60 הביאו בשם מרן הרב שטינמן זצוק"ל שהנה מבואר בגמ' בסוכה מו' ע"א דמדינא היה ראוי לברך שהחיינו בשעת הסוכה, אלא שנהגו לסמוך על זמן שאנו אומרים על הכוס של קידוש כמש"כ השו"ע. ומשמע לכאורה דעל עצם עשיית הסוכה נמי ראוי לברך שהחיינו אע"פ שאין זה עיקר מצות סוכה.

ולפי"ז יש שהעירו דמי שעשה סוכה לעצמו ונתחייב לברך שהחיינו על העשייה, לא יאכל בליל יו"ט הראשון אצל אחרים בסוכה שלהם אלא יאכל ויקדש בביתו בסוכה שעשה לעצמו, שהרי ברכת הזמן שמברך בשעת הקידוש צריך לעלות לו גם על עשיית הסוכה שעשה, ולא רק על עצם היום ועל מצות האכילה בסוכה, וא"כ אם יאכל אצל אחרים ואינו משתמש בסוכתו בזמן הברכה, לא יעלה לו הברכה על עשיית סוכתו, שהרי אין הסוכה לפניו ואינו משתמש בה והיאך יעלה הברכה על עשיית סוכתו, והרי מדינא צריך לברך אף על העשייה, לכן טוב יותר שיאכל בסוכתו כדי שיעלה לו הברכה אף על סוכתו שעשה.

אולם הביאו שמרן הרב שטינמן זצוק"ל אמר, דמסתמא אין קפידא בזה משום דמה שהנהיגו לסמוך על זמן שאומר בשעת הקידוש ולא לברך בשעת העשייה, אין זה משום שקבעו לברך את הברכה על העשייה בזמן תחילת ההשתמשות בסוכה שעשה כמו גבי קנה בגד חדש וכיו"ב, שהרי ההשתמשות הוא משעה שנכנס לסוכה ואינו מברך מיד בכניסתו אף אם נכנס בה שעה אחת קודם הקידוש, אלא מה שהנהיגו לברך בשעת הקידוש הוא משום דכיון שהקידוש הוא זמן קבוע לברכת שהחיינו על החג א"כ הנהיגו שגם הברכה שצריך לברך על העשייה ועל הסוכה יצא בברכת שהחיינו שמברך בקידוש, וא"כ מסתברא שבברכה זו שמברך בשעת הקידוש, יוצא בכל ענין על חיוב ברכת שהחיינו שצריך לברך על העשייה, כי הברכה קאי על עשיית הסוכה שעשה ולא על סוכה זו שיושב ומשתמש בה עכשיו כי לא תיקנו לברך את הברכה של העשייה בזמן תחילת ההשתמשות דוקא, וא"כ אף אם אוכל בסוכה של חבירו נמי עולה לו ברכת הזמן בקידוש אף על חובת ברכה שחייב לברך על עשיית הסוכה, ואע"פ שאינו יושב בסוכתו בעת הברכה ואינו משתמש בה.

עיין עוד בשלמי תודה סוכות עמוד קיז' כמה ביאורים בזה האם ראוי לאכול ולברך שהחיינו בליל יו"ט ראשון דוקא בסוכתו. ראיתי באיזה עלון שכתב בשם עצמו שהרוצה לחוש ולהחמיר ע"מ לברך שהחיינו בסוכתו באופן שלא נמצא בליל יו"ט בסוכתו, יש לו תקנה ובהגיע לסוכתו בפעם ראשונה יקח פרי או בגד חדש ויברך שהחיינו ויכוין גם על סוכתו.

⁷ בספר מועדי הגר"ח עמוד רמו' מובא שאלה האם האשה תענה אמן אחר ברכת שהחיינו בקידוש אחר שכבר בירכה בנר, והשיב לא. וע"ש בהערה מה שצינו לכמה ספרים ולספר אסיפת שמועות תשרי עמוד קלב'.

בהליכות שלמה סוכות פ"ט אות ה' כתב, הנשים שבירכו כבר שהחיינו בהדלקת הנרות מבעוד יום, טוב שיכוונו בשהחיינו שבקידוש ובעניית אמן עליה, על מצות הסוכה. וע"ש בהערות. ובהערה 43 בנוגע לעניית אמן לאשה בליל יו"ט של סוכות שיכולה לענות בקידוש, שמ"מ אם עושה לבד קידוש לא תברך שהחיינו בקידוש כשבירכה כבר בהדלקת הנרות, וצ"ע החילוק.

בתורת המועדים סימן תרמא' עמוד קלז' מביא שבכתבי תלמיד מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל כתב בשמו שכל מה שאשה יכולה לענות אמן שוב בשהחיינו בקידוש, כל זה כשהדליקה נרות לפני כניסת יו"ט, אבל אם הדליקה נרות אחר כניסת היו"ט, שפטרה גם את הסוכה בשהחיינו, בכה"ג לא תענה אמן.

באשרי האיש מועדים ח"ג עמוד קעו' כתב ג"כ שיכולה לענות אמן, דהשהחיינו קאי על הישיבה בסוכה. ועיין מ"ב דרשו סימן תרמא'. בשערי חג הסוכות עמוד קצז' האריך בכל קידוש של יו"ט האם אשה תענה אמן אחרי שכבר בירכה בהדלקת הנרות, אבל כתב בשם הגרש"ז אויערבאד זצוק"ל, שבליל ראשון של סוכות אשה השומעת קידוש כשהיא נמצאת בסוכה לכו"ע יכולה לענות אמן על ברכת

מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.

לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".

ש. נשים שאין להם מקום לשבת בסוכה, כגון במשפחה שיש להם סוכה קטנה ורק הבנים יושבים בסוכה, האם בקידוש שהמקדש מברך לישב בסוכה ואינו מוציאם כי הרי לא יושבות בסוכה ולא צריכות ברכה זו, האם לא יענו אמן על לישב בסוכה, כי יחשב להפסק וברכה שאינה צריכה עבורם, או מכיון שאצל המקדש זה ברכה שצריך לברך, יכולות לענות אמן.

ת. יצ"ל.⁸

ש. באמצע קידוש בליל יו"ט ראשון של סוכות לפני שבירכו לישב בסוכה נזכרו שהגג סגור, האם עדיף להמתין עד שילכו לפתוח הגג ואז יברך לישב בסוכה ושהחיינו, וזה הפסק לצורך, או עדיף שיגמרו הקידוש וישתנו היין, ואת לישב בסוכה ושהחיינו יעשו בהמוציא, ואז מיד אחרי קידוש ילכו לפתוח הגג, אבל העיקר שלא יהא הפסק בין ברכת הגפן לשתיית היין עד שיפתחו הגג.

שהחיינו. כי אף שבירכה מקודם שהחיינו, הרי הברכה היתה על קדושת היו"ט, אבל כעת הברכה היא גם על מצות הישיבה בסוכה שאף שנשים אינן חייבות לשבת בסוכה, מ"מ מקיימות מצוה אם עושות כן, ולכן יכולות לברך שהחיינו או לענות אמן. עיין עוד בשערי חג הסוכות עמוד קצ"ז כתב שאשה שברכה שהחיינו בשעת הדלקת הנרות, יש דעות אם תענה אמן על ברכת שהחיינו ששומעת בקידוש. יש אומרים שהיות וכבר יצאה ידי חובתה בברכת שהחיינו, יהא זה הפסק לענות אמן. ויש שחלקו ע"ז וס"ל שאין בזה חשש הפסק. ובליל ראשון של סוכות אשה השומעת קידוש כשהיא נמצאת בסוכה, לכו"ע יכולה לענות אמן על ברכת שהחיינו. כי אף שבירכה מקודם שהחיינו, הרי הברכה היתה על קדושת היו"ט, אבל כעת הברכה היא גם על מצות הישיבה בסוכה שאף שנשים אינן חייבות לשבת בסוכה מ"מ מקיימות מצוה אם עושות כן, ולכן ניתן לברך על מצוה זו שהחיינו או לענות עליה אמן. כן הביא בשם הליכות שלמה. עוד הביא בעמוד קצ"ח בשם רבבות אפרים שאחר שהאריך בכל זה כתב, היוצא מכל זה, דהנח להם לנשים טוב שלא לבלבלן, ואיך שיעשו אם יענו או לא יענו, יש צדדים לכאן ולכאן דיצאו, וכבר הורגלו לענות אמן בקידוש אחר שהחיינו, והנח להן לענות. עוד כתב בעמוד רלא' שאם הדליקה הנרות בסוכה עלתה לה ברכת שהחיינו בעת ההדלקה גם על הסוכה, אבל אם הדליקה הנרות בבית אז ברכת שהחיינו עולה לה רק ביו"ט. וכשאוכלת אח"כ בסוכה צריכה לברך בעצמה שהחיינו גם עליה, או לשמוע הברכה בקידוש מאחר. בקובץ מבית לוי עמוד עה' כתב שגם הנשים שמברכות שהחיינו בהדלקת הנרות, בליל יו"ט ראשון של סוכות מותרות לענות אמן על ברכת שהחיינו, וכתב בהערה דבלייל סוכות אין זה הפסק, דהאשה בהדלקתה מכוונת בברכה על מצות היו"ט, ושהחיינו בקידוש בא גם על על מצות סוכה.

בספר קיצור הלכות מועדים על סוכות לגר"ש דבליצקי זצוק"ל עמוד צא' אות יד' כתב "מי שבירך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות, אם הדליק בסוכה אינו חוזר ומברך בשעת קידוש, ואם הדליק בבית חוזר ומברך". וכתב בהערה טז', דבבירך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות אף מבעוד יום בתוספת יו"ט, מ"מ על הרגל כבר יצא, כמו שמברכים תמיד שהחיינו בשעת הדלקת הנרות אף מבעוד יום בתוספת יו"ט, וגם על הסוכה יצא דלא גרע מביירך בשעת עשייתה וכו', ואף כשבירך לא היה זמן עשייה ולא זמן קיום המצוה, אפילו הכי נחשב זה כבירך בשעת עשייה וכו' כ"ש אם הדליק בלילה ובירך אז, אך אם הדליק בבית בין מבעוד יום ובין בלילה, ובירך אז שהחיינו אין השהחיינו חל על הסוכה, ולכן כיון דק"ל להלכה כהפוסקים דבקידוש בביתו ובירך שהחיינו צריך לחזור ולברך שהחיינו בסוכה, גם כאן יחזור לברך שהחיינו בקידוש שעושה בסוכה.

עוד כתב באות טו', "אשה שבירכה שהחיינו בשעת הדלקת הנרות ויוצאת כעת בקידוש, לא תענה אמן על ברכת שהחיינו, ודהיינו אם הדליקה וברכה בסוכה, ואם לאו, תענה".

בענין הדלקת נרות ביו"ט של סוכות, כתב בספר המועדים כהלכתם עמוד רצא', מדליקים נרות יו"ט ואם אפשר ידליקם בסוכה, ואם יש חשש סכנה בדבר ידליקם סמוך לסוכה כדי שיאירו לתוך הסוכה, ואם גם זה לא אפשר, ידליקם במטבח שבו מכינים את המאכלים, והביא בהערה בשם הגר"ש אלישיב זצוק"ל שהמטבח נחשב ג"כ קצת מקום אכילה כמבואר בסימן רסג' במג"א ס"ק טו', ובמ"ב שם ס"ק מא', ולכן אם אין אפשרות להדליק בסוכה או סמוך לה, ידליק במטבח. והביא בהערה עוד שיש מי שהעיר שאפשר להדליק את הנרות בסוכה ממש לפני תחילת הסעודה ואחרי שאכלו כביצה פת יוציא את הנרות וסגי בזה שאכל כביצה פת עם הנרות.

יש לדון באופן שאי אפשר להדליק במטבח ולא בסוכה כי אם בתוך הבית, וישנם כמה נשים שצריכות להדליק נרות יו"ט האם יוכלו לברך, שהרי על תוספת אורה שלא במקום אכילה אין מברכים. וכן הובא בהערות בשו"ת על הלכות יו"כ מה שיש שהעירו שכיון שלא אוכלים ביום כפור לא יוכלו כמה נשים לברך בהדלקת נרות במקום אחד, כי על תוספת אורה משום שלום בית אין ברכה, ולכן חייבות להדליק כל אחת במקום אחר או שרק אחת תעשה ברכה ותוציא את כולם. אלא שהבאנו שם לדינא בשם הגר"ש אלישיב זצוק"ל שאמר שהמנהג שכן מברכות ביום כפור.

⁸ עיין מה שכתבו במ"ב בהוצאת דרשו סימן תרמ' הערה 2 בשם האגרות משה והגר"ש אויערבאך זצוק"ל שיכולות לענות.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ת. יפסיק ויפתח.

ש. נשאלתי ע"י אבי מורי שליט"א כיצד הדין בליל יו"ט של סוכות באופן שירדו גשמים חזקים ולא היה שייך לאכול בסוכה, ונכנס אדם לאכול סעודת יו"ט בביתו ובירך ברכת המזון ואמר יעלה ויבוא כדין. ובחצות לילה כשהפסיק הגשם, יצא לסוכתו על מנת לאכול כזית פת שיש חיוב לאכול בליל יו"ט ראשון, ועתה בברכת המזון לאחר שאכל הכזית מדין סוכה, שכח לומר יעלה ויבוא. האם בכה"ג צריך לחזור לברך ברכת המזון, כי למעשה שכח לומר יעלה ויבוא, או מכיון שלא היה חייב לאכול מדין יו"ט עתה, כי את סעודת יו"ט כבר עשה מקודם, וכל אכילתו עתה זה רק מדין אחר שיש חיוב לאכול בסוכה כזית פת, אולי זה לא מחייב לומר יעלה ויבוא באופן ששכח, כמו בסעודת חול המועד שלא צריך לחזור כששכח יעלה ויבוא.

ת. יחלוץ.

ש. קטנים בני גיל חינוך שלא יכולים בליל יו"ט ראשון להמתין עד קידוש, ולפעמים נותנים להם לאכול איזה מזונות לפני קידוש, מה יעשו בנוגע לאכול בסוכה, האם מכיון שזה אחרי השקיעה ראוי שיאכלו בסוכה ולא יברכו, או עדיף שלא יאכלו כלל מזונות, או שאפשר להקל לילדים בני חינוך שיאכלו מחוץ לסוכה.

ת. יאכלו בסוכה.

ש. אדם שאוכל מזונות בסוכה ורוצה לברך לישב בסוכה, כמה השיעור של זמן שצריך לשהות בסוכה אחרי האכילה, כדי שיוכל לברך לישב בסוכה.

ת. אפילו רצח.⁹

ש. האם מותר ליתן בחג הסוכות לילדים מעל גיל חינוך ממתק שברכתו מזונות באופן שיודעים שיש כאלו שלא יאכלו זאת בסוכה, או שאפשר ליתן.

ת. א.

ש. הנפק"מ היא, יש ארגון של אבות ובנים שלומדים אב ובנו כשעה בבית כנסת ואח"כ מחלקים לילדים ממתק בגמר הלימוד, והילדים נשארים לאכול זאת מיד אח"כ. האם אפשר בחג הסוכות ליתן ממתק שהוא מזונות, וכל ילד ואביו ידעו מה עליהם לעשות, ולא אכפת למארגנים היכן יאכלו הילדים הממתק, או שצריך ליתן מאכל

⁹ הגאון ר' אברהם ישעיהו אדלר שליט"א ר"מ בשיבת רבינו חיים עוזר הוכיח כן מתשובות רעק"א תשובה א' לגבי נשים שפטורות מדין סעודות יו"ט ועכ"ז בכזית שחייבים, צריכים לחזור.

¹⁰ בספר באר ישראל הלכות חג הסוכות עמוד קס"ז כתב "מיני מזונות יותר מכביצה, אפילו אינו קובע סעודה עליהם, מברך לישב בסוכה אך ראוי שישב בסוכה זמן מה כדי שיהא נחשב קביעות מעט, ויכוין בברכתו על האכילה ועל הישיבה לאחריה". והביא בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שהשיעור הוא כרבע שעה.

בנתיבות ההלכה גליון 25 עמוד 54 אות כב' הביאו בשם הגאון ר' נסים קרליץ זצוק"ל, הנכנס לסוכה לישן וכדומה מן הראוי לקחת מיני מזונות בשביל לברך לישב בסוכה.

במ"ב דרשו סימן תרל"ט הערה 22 מובא שסדר הברכות כשמברך על פת הבאה בכיסנין בסוכה, שדעת הגר"נ קרליץ שיש להקדים ברכת בורא מיני מזונות כיון שברכת לישב באה מחמת האכילה. וכן דעת הגר"י קניבסקי, וכן כתב בלוח ארץ ישראל שנוהגים, וכתב ע"ז בשו"ת שלמת חיים שאינו הפסק מאידך דעת הגר"ש ז"ל אויערבאך שראוי להקדים ברכת לישב בסוכה לברכת בורא מיני מזונות, מפני שעיקר הברכה היא על הישיבה והקביעות, שהרי על האכילה עצמה יש שיטות שאין מברכים עליהם, וא"כ אין לברכה לאחר ברכת המאכל משום הפסק. ודן שיתכן שאין זה הפסק כיון שהאכילה מחייבתו קצת בברכה ולפי"ז יצטרכו להקדים את הברכה התדירה לשאינה תדירה.

בחוברת מה טבו אהליך יעקב ח"ד עמוד קלב' אות מג' מובא בשם הגר"ש דבליצקי זצוק"ל כשאוכלים מיני מזונות בסוכה יש לברך לישב בסוכה ואח"כ לברך ברכת מזונות כדי שלא יכנס לשאלה של הפסק בין ברכת מזונות לאכילה. ובעמוד קלג' אות מז' מובא, הרגילים לקבוע סעודת צהרים בלא פת כלל וקובעים סעודתם על בשר ודגים ותוספות, חייבים לברך סעודה זו בסוכה ויכולים לברך לישב בסוכה.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

שברכתו שהכל כדי לא לגרום מכשול לפני הילדים שיאכלו חוץ לסוכה. והרבה פעמים יש בזה שיעור, כי נותנים חבילה שלמה של ממתק שהוא מזונות.

ת. יצחק יצחק רב בסוכה.¹¹

ש. קטן בגיל חינוך שודאי לא יאכל כזית פת או מזונות בכדי אכילת פרס, האם יכול לברך לישב בסוכה.
ת. כן.

ש. האם אפשר לחנכו לברך לישב בסוכה בצירוף עצם הישיבה בסוכה שיש דעות שעל שהייה בסוכה כבר אפשר לברך.
ת. כן.

ש. האם איסור ספייה ליתן לקטן לאכול דבר שאסור לו, זה רק לאבא מדין חינוך או שזה איסור על כל אדם שלא יאכיל לקטן דבר האסור לו.
ת. על כל אדם.

ש. הנפק"מ היא, בספר שיח הסוכות עמוד קנ' הביאו בשם רבינו שליט"א שמותר לאשה להניק את בנה חוץ לסוכה. וביאר רבינו כי מדובר בקטן שפטור מסוכה. לכאורה אם איסור ספייה זה רק על האב, א"כ על האמא אין דין חינוך ומותר לה להאכיל בנה חוץ לסוכה כי אין לה דין ספייה. ולפי"ז גם בהגיע לחינוך שחייב בסוכה, לאמא אין דין ספייה.
ת. נכון.

¹¹ בחוט שני הלכות סוכות עמוד רנו' הביא את דברי המשנה ברורה בשם המג"א שאפילו אדם אחר אסור להאכיל לקטן בידים חוץ לסוכה, והוסיף דהיינו ליתן לתוך פיו או לצוות לו לאכול. מזה מדייק החוט שני דרך בכה"ג שנותן לתוך פיו מיקרי ספייה בידים, אבל להניח לקטן מאכל חוץ לסוכה ואינו מצווה לו לאכול לא מיקרי ספייה ומותר.

בשיח הסוכות עמוד קנ' הביאו בשם רבינו שליט"א שהגם שאסור להאכיל קטן בידים חוץ לסוכה, נראה שמותר לאשה להניק את בנה חוץ לסוכה לכתחילה ואין כאן משום ספייה בידים, כיון שקטן היונק פטור לגמרי מסוכה וא"כ אין שום איסור להאכיל אותו חוץ לסוכה, ואילו המ"ב מיירי בקטן שאינו יונק אלא נותנים לו אוכל, א"כ אצלו הוי ביטול עשה ממש כי יכול לשבת בסוכה ולכן אסור לתת לו שיאכל חוץ לסוכה.

לכאורה צ"ב מדוע רבינו שליט"א צריך להגיע לתירץ זה, תיפוק ליה מטעם שתינוק שיונק מאמו, החלב הוא שתיה שפטור מסוכה ואין זה אכילה. ולכן פטור מסוכה כי לא אוכל כי אם שותה.

אולם ראיתי בכאיל תערוג גליון 60 סוכות תשע"ה שדן במעשה של שמאי המובא בחז"ל בסוכה כח' ע"ב שילדה כלתו של שמאי ופחת מעזיבה וסיכך על המטה בשביל הקטן, והביאו בשם הגאון ר' בן ציון פלמן זצוק"ל שבפשוט יש לבאר דסיכך בשביל השינה כיון דלשמאי בעי סוכה משום חינוך, אבל בשביל האכילה כיון שאינו אוכל שיעור המחייב בסוכה, שהרי אינו אוכל פת יותר מכביצה דכל מאכלו אינו אלא החלב שיונק מאמו אין צריך לזה סוכה כלל דשתייה פטור מסוכה, מיהו אפשר דקטן כי האי כיון שכל מאכלו הוא רק השתייה נחשב אצלו השתייה אכילת קבע, וחייב בסוכה לשמאי דס"ל שתינוק בן יומו הוא בכלל חינוך דסוכה, ורק בשאר בני אדם שעיקר מאכלם הוא אכילת פת בדרך קבע, פטורים מסוכה על השתייה, אבל זה הקטן שכל עיקר מאכלו הוא השתייה, נחשב אצלו זה למאכל של קבע ומחויב בסוכה לשמאי, וסיים שכן צידד מרן הרב שטיינמן זצוק"ל דגבי קטן בן יומו נחשב לו השתייה של חלב כאכילת קבע וחייב בסוכה לשמאי גם משום זה.

מעתה אם רבינו שליט"א גם סובר כן, אפשר לפרש שלכן לא ביאר שההיתר לינוק מחוץ לסוכה הוא משום שזה שתיה, כי לתינוק היניקה נחשב כאכילת קבע שכן מחייב בסוכה ויש איסור ספייה גם בקטן, אלא לכן ביאר שקטן כזה פטור מסוכה לגמרי, אבל אין הכא נמי לדעת בית שמאי לכאורה צריך לצאת שיהא אסור להניק תינוק בן יומו מחוץ לסוכה, כי זה אכילה שמחייב סוכה. ורק לדין שתינוק פטור מסוכה אין בכה"ג ספייה לכזה קטן.

בדברי שי"ח בגליון 139 חג הסוכות תשע"ו הביאו שנשאל רבינו שליט"א האם אסור להאכיל דוקא פת או מזונות או תבשיל מחמשת מיני דגן, אבל שאר מינים מאכלים ומשקים אין צריך להחמיר עליו שיאכלם בסוכה, והשיב שאפשר להקל.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. עוד יש לעיין, תינוק שיונק חלב מאמו, האם יש לזה דין משקה או אוכל. והנפק"מ, שאם זה דין משקה כי שותה זאת, א"כ מותר לאמא להניק בנה חוץ לסוכה לא רק משום שפטור מסוכה, אלא גם אם תינוק היה חייב בסוכה כמו שיטת בית שמאי שחייב בסוכה, מ"מ שתייה מותר חוץ לסוכה, ולא צריך להגיע לטעם שפטור מסוכה.

ת. שתי' זו קמוצה.

ש. יש ת"ח שרצו לטעון, שתינוק שיונק חלב מאמו, הגם שבמציאות זה שתייה, מ"מ זה אכילת קבע וחשובה אצלו, ולכן אם תינוק חייב בסוכה, אמו לא תוכל להניקו מחוץ לסוכה, האם זה סברא נכונה.

ת. כן"ף.

ש. התפרסם בשם רבינו שליט"א שבסוכות במקומות ציבוריים מכיון שאדם מתבייש לישון שם, נמצא שהסוכה לא עומדת לשינה והיא פסולה. האם זה נכון.

ת. נכון.¹²

ש. מה דיש לעיין כיצד הדין במקומות ציבוריים כאלו וישנם אנשים מסכנים וכדומה שהם לא מתביישים לישון בסוכה, או כאלו שאין להם סוכה, ולא אכפת להם להתבייש ולישון בכאלו מקומות, האם מועיל כי למעשה ישנים בסוכה, או שאמרינן בטלה דעתם אצל כל אדם, ושאר בני דעת לא יסכימו לישון, ולכן פסולה.

ת. מוציא.

¹² בספר המועדים כהלכתם עמוד רע"ו כתב, צריך לאכול בסוכה הראויה גם לשינה, וסוכה שאי אפשר לישון בה פסולה גם לאכילה. ולכן סוכה ציבורית שכל הלילה או שרוב הלילה נכנסים ויוצאים בה אנשים, ויש שם רעש חזק ואור, האנשים אינם יכולים לישון בה, אינה כשרה גם לאכילה.

וכן סוכה קטנה של ז' על ז' טפחים וסגורה מד' רוחותיה טוב להדר שלא לאכול בה. לפי"ז הוסיף עוד, מי שבא מחוץ לעיר לכוהל המערבי יכול לאכול בסוכת הכותל, כי גם אם באמת הסוכה אינה כשרה לאכילה הרי הוא פטור מסוכה מדין הולכי דרכים. עכ"ד.

דבריו צריכים ביאור, שעליו להדגיש לגבי הברכה אם אפשר לברך לישב בסוכה על הסוכה בכותל או לא, ולא לכתוב שממה נפשך אין בעיה לאכול, כי גם אם זה פסול, הרי פטור מסוכה. והרי יכול להיכשל בברכה לבטלה. וצ"ע.

בספר בנתיבות ההלכה על סוכות כרך מא' עמוד 77 הביאו בשם הגאון ר' אשר וייס שליט"א בענין סוכה במקומות ציבוריים שדן בשאלה במה שכתב ת"ח אחד להחמיר בסוכות שעושים במקומות ציבוריים כגון בתי מלון, בתי מדרשות, שאינם סגורים מכל צד אלא פתוחים לכל עובר ושב, שלפי שיטת הרמ"א סימן תרמ"ס"ד שהעושה סוכה במקומות שיש גנבים ולסטים סוכה זו פסולה אף לאכילה כיון שאינה ראויה לשינה, ה"ה בסוכות אלה כיון שרוב בני אדם לא יסכימו לישון בסוכה זו מפני הבושה פסולה הסוכה אף לאכילה. והתפרסם בשם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א הסכים עמו שיש לפקפק בכשרות סוכות אלה אף לאכילה.

וע"ז כתב הגאון ר' אשר וייס שליט"א "לענ"ד דברים אלה אין בהם לא טעם ולא ריח, ולא אאמין שהסכימה דעתו הגדולה של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לדברים שאין להם שחר", ושם מאריך לבאר את דבריו. ובתוך דבריו כתב "ובאמת הסוכות הציבוריות ראויות לחלוטין לישון בהם, ומה שכתב שמחמת הבושה אינן ראויות לשינה, הלא מעשים בכל יום שאנשים ישנים במשך הטיסות במטוסים בנוכחות מאות מחבריהם ללא בושה, אלא שמעדיפים אנו לישון בסוכות פרטיות, אך פשוט דאין כל חסרון בסוכות ציבוריות וראויות הן לכל עניני הדירה. ופשוט הדבר דרך כשיש חשש סכנה או צערא דגופא עד שאי אפשר לישון בסוכה נפסקה הלכה שהסוכה פסולה".

עוד כתב בהמשך "ובאמת פשוט הדבר דסוכות אלה אף שגדולות ופתוחות לרווחה הן ראויות לשינה, אלא דכיון שמפונקים אנו, מעדיף אדם לישון בביתו ובסוכתו, אך אם לא היה לו כל מקום אחר לישון בו, היה ישן בבטחה בסוכה זו, ומה שמעדיף הוא לישון במקום צנוע ומכובד, אין בו כל משמעות לגבי הלכה זו. ומצטער אני מאד על מה שהשתרש לאחרונה בעולם התורה שכל אחד מחפש חומרות חדשים לבקרים ומוציא לעז על רבבות אלפי ישראל מימות עולם כאילו טובים אנו מאבותינו וכל המחמיר מחבירו משובח הימנו אף בחומרות שאין בהם טעם. והלוא מימות עולם עשו סוכות ציבוריות, וכך נוהגים בכל העולם כולו וגאונים וצדיקים נהגו לאכול בסוכות אלה ואין פוצה פה ומצפצף, ישתקע הדבר ולא יאמר".

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. אולם שמחות שיש להם סוכה כשרה לערוך שם שמחות כגון ברית, ובעל האולם סוגר את הסוכה שאף אחד לא יכנס לשם בשאר השעות שלא משתמשים בסוכה, ולא רוצה שאף אחד ישן בסוכה הזו, האם מכיון שאי אפשר לישון בסוכה הזו, תפסל הסוכה גם בשביל אכילה, כי נמצא שהסוכה הזו לא עומדת לשינה.
ת. כשרה.

ש. השו"ע בסימן תרלט' סעיף ב' כתב "ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה אפילו מים, הרי זה משובח". צ"ב הלשון "הרי זה", צריך לומר הרי הוא משובח, כי מדברים על האדם.
ת. היינו הק.

ש. האם אפשר לומר בס"ד שבאים לומר כאן, שע"י שמחמיר לשתות את המים בסוכה ועי"ז מקיים עוד מצוה בסוכה, א"כ עצם השתייה נהפך לחפצא של מצוה ורוחני, ולכן "הרי זה", הכוונה על המים שנעשה משובח.
ת. אולי.¹³

ש. מי ששותה יין בימות החול לפני מזונות, האם צריך לכסות המזונות כמו שעושים בשבת, או כל הדין לכסות מפני בושותו של המזונות זה רק בשבת, ומדובר באופן שבתחילה רוצה לשתות יין שחביב עליו מאד.
ת. גם בחול.¹⁴

ש. הרב שליט"א כתב לי שגם בימות החול מי ששותה יין לפני מזונות צריך לכסות מפני בושותו. לפי"ז יש לעיין, יש נוהגים בחג הסוכות כשעושים הבדלה כגון במוצאי יו"ט ראשון או שבת חול המועד, שלא מברכים לישב בסוכה כשעושים את ההבדלה אלא מיד כשאוכלים מזונות בסמיכות להבדלה והעוגות לפנייהם. האם בכה"ג שמבדיל על היין ורוצה מיד לאכול מזונות יצטרך לכסות את המזונות מפני בושותו.
ת. כן.

ש. בני אשכנז נוהגים שנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא. האם בגלל זה בכל פעם שיושבת אשה בסוכה חייבת לברך לישב בסוכה, או שתלוי ברצונה ויכולה לפעמים לברך ולפעמים לא.
ת. כל פעם.¹⁵

¹³ בהליכות שלמה על סוכות פרק תשיעי עמוד קנ"ו אות ח' כתב, הנמצא סמוך לסוכתו, נראה לכאורה שיש לו להיכנס לתוכה אף לשתית מים וכדומה, כיון שדרך בני אדם שבהמצאם סמוך לביתם אינם שותים חוצה לו אלא נכנסים הביתה. ובהערה יח' כתב דכיון שדרך בני אדם בביתם כל ימות השנה הו"ל בכלל תשבו כעין תדורו, שכל הבא לעשות דבר שהוא רגיל לעשותו תמיד בבית ולא בחוץ, וגם עכשיו אין סיבה שמונעתו מלעשותו בסוכה, יש לומר דשפיר מתחייב בסוכה מעיקר הדין דתשבו כעין תדורו. ובזה יש לבאר הא דק"ל בסימן תרלט' ס"ב ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח. וכבר תמחו מהו ההידור שיש בדבר הרי אין חיוב כלל לשתותם בסוכה, אולם לדברינו נראה דכיון שאם נמצא סמוך לסוכה שפיר מתחייב גם על שתית מים, שפיר הוה הידור בכך, דסו"ס בבואו לסוכתו הרי הוא מתחייב ומקיים מצוה בשתיית המים בסוכה. וע"ש עוד באריכות.

בחבורת מה טבו אהליך יעקב ח"ד עמוד קלג' אות מט' מובא בשם הגר"ש דבליצקי זצוק"ל העומד ליד הסוכה ורוצה לשתות מים אין עליו חיוב לכנס לסוכה לשתות ולא אמרין ביה תשבו כעין תדורו לחמורא שכל השנה אם היה עומד ליד פתח הבית ורוצה לשתות היה נכנס לבית לשתות, ונשאר רק ההידור של אי שתיית מים חוץ לסוכה.

¹⁴ בשלמי תודה חג השבועות עמוד נד' כתב בשם החי אדם שכשמקדש על יין ואוכל מזונות שצריך לכסות המזונות בקידוש, שהרי גם למזונות יש דין קדימה לברכת היין, ומסתפק בשלמי תודה במכסה בניילון שקוף. וכן כתב בשלמי תודה ימים הנוראים עמוד קפד' שצריך לכסות הן הפת והן המזונות כשרוצה לאכול מיד אחרי הבדלה.

¹⁵ כן כתב בקובץ מבית לוי עמוד עג' שבני אשכנז מברכות לישב בסוכה ונהגו שהנשים אוכלות בסוכה כשאפשר להן לנהוג כן ומברכות לישב בסוכה. וכן כתב בשערי חג הסוכות עמוד ל' בקצרה ובעמוד רד' אות י'.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. מי שיש לו מקום בסוכתו שיוכלו לישון גם הבנות, האם ראוי שיתן להן לישון בסוכה כדי שגם הם יקימו המצוה כמו שנוטלות לולב ואוכלות בסוכה עד שלבני אשכנז גם מברכות על זה.
ת. כן.¹⁶

ש. האם נשותיהם של גדולי ישראל שלא ישנו בסוכה, זה רק מחוסר מקום בסוכה או מטעם אחר.
ת. לא הי' מקום.

ש. אדם שיש לו סוכה קטנה ואין מקום בסוכתו לכל הבנות לשבת בסוכה, האם ראוי ועד כמה צריך להשתדל ולהוציא מכספו לחפש אפשרות לבנות סוכה גדולה שיהא מקום גם לבנות לשבת בסוכה.
ת. אין חי"ב.

ש. מי שיש לו מקום בסוכה לו ולעוד אחד, האם עדיף שאשתו תבוא לישון עמו בסוכה, ובנו ילך למקום אחר, או שבנו עדיף בסוכה ואשתו תישן בתוך הבית.
ת. בן וצדק.¹⁷

ש. נשאלתי כיצד הדין במי שהיה בדעתו לאכול רק כזית פת בחג הסוכות ולכן אכל זאת מחוץ לסוכה כאכילת עראי, וכשגמר לאכול הכזית שרצה בתחילה, נמלך ורוצה להוסיף לאכול עוד כזית בלבד. מעתה האם על הכזית הנוסף יצטרך כבר לאכול בסוכה, כי עד כמה שהכזית הנוסף מצטרף לחיוב ברכת המזון באופן של אכילת מזונות וכדומה, א"כ מצטרפים שני הכזיתים לשיעור כביצה ויצטרך לאכול הכזית הנוסף בסוכה, או שלגבי חיוב סוכה לא מצטרפים את מה שאכל מקודם, מסתכלים רק מה שהוא בא עתה לאכול, וכיון שבא לאכול רק כזית, על כזית אין חיוב סוכה ויוכל לאכול הכזית הנוסף בלא סוכה.
ת. יש לאכול בסוכה.

ש. אם אכן לא מתחייב בסוכה כשאוכל הכזית הנוסף, כי לא מצטרפים זאת לכזית הראשון, והרי זה כשני אכילות נפרדות שאין חיוב סוכה, האם לפי"ז אדם שנמצא בדרך ורוצה לאכול וחיוב בסוכה אבל אין לפניו סוכה, האם נוכל ליתן לו עצה שיאכל כזית בלבד, ואח"כ יהא נמלך לאכול עוד כזית, ושוב יהא נמלך לאכול עוד כזית, וכך על כל כזית יהא נמלך בפני עצמו ויוכל לאכול כמה כזיתים במשך זמן מסוים בלא להצטרך לאכול בסוכה, או שזה הערמה ובכה"ג ודאי יהא חייב בסוכה, כי מראש יודע האמת שמתכנן לאכול כמות גדולה.

בכאיל תערוג גליון 60 סוכות תשע"ה הביאו בשם החתם סופר (מובא בחתן סופר שער הגדילים והכלאים או"ח סכ"ג) שנשים לא תברכנה ברכת המצות על סוכה אף שעל כל מצות עשה שהזמן גרמא יכולות לברך. והביאו שביאר בזה מרן הרב שטיינמן זצוק"ל דבכל המצות הריהי עושה המצוה פעם אחת ויכולה לברך עליה, אבל בסוכות המצוה לגור כל הז' ימים בסוכה, וכל הז' הם כמצוה אחת, והיא, אף שעתה אוכלת בסוכה ומברכת, מחר תאכל מחוץ לסוכה, א"כ אי אפשר לתת לה חלק כן לברך וחלק לא, דמצות סוכה היא קביעות ז' ימים בסוכה והיא לא קובעת עצמה לז' ימים בסוכה.

¹⁶ במערכת קובץ יחלק שלל גליון ז' סוכות תשע"ז עמוד קסד' הערה 4 העירו שבספר יפה ללב ח"ב סימן תרמ' כתב הלשון "מצוה על כל איש ישראל להושיב אשתו ובני ביתו עמו בסוכה להיותם מסתופפים בצילא דמהימנותא לטהר נפשותם ולהודיעם חסדי ד' על ישראל עמו ונחלתו כל הימים בעבור תהיה אהבתו ויראתו על פניהם לבלתי יחטאו".

¹⁷ בשאלה לא פורט שהנידון לגבי בנו קטן, כי בנו גדול ודאי שעדיף בנו הגדול. ובאמת בדרך שיחה מצאתי בפרשת אמור ששאלו לגבי אשתו ובנו והשיב שאשתו עמו, כי זה מצוה שלו. מצאתי בתשובות ונהגות ח"ו סימן קמז' אות ג' שדן בענין מקום אחד פנוי בסוכה או עבור אשתו או עבור בנו הקטן בגיל חינוך, וכתב שכיון שלא נוהגים להחמיר כהרמ"א שאשתו תישן עמו, א"כ זה רק הידור שאשתו תישן עמו, ויש להעדיף שבנו הקטן בגיל חינוך שחייב מדרבנן מאשר שיקיים הידור מצוה.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ת. אולף.

ש. כיבוד הורים בחג הסוכות ועי"ז מפסיד מצות ישיבת סוכה, מדוע צריך להפסיד הרבה מצוות של ישיבת סוכה בשביל כיבוד הורים, הרי כיבוד הורים זה מצות אחת, ומצוות סוכה זה כל רגע ורגע.

ת. תשנ"ו כצ"ל תדל"ו.

ש. האם מותר לומר, שבמצוות כיבוד אב ואם יש סגולה וברכה מיוחדת לאריכות ימים, וע"ז התורה אומרת לבן אדם, אל תחשוב שתפסיד מזה שיכבד הוריו, כי אפילו מצוות אחרות שיכלת לקיים לא תפסיד, כי ע"י כיבוד אב ואם תזכה לאריכות ימים ותוכל להשלים עי"ז עוד מצוות שנדמה שהפסדת בעת קיום כיבוד הורים. ולכן לא יפסיד מצוות ישיבת סוכה במה שיקיים כיבוד אב ואם.

ת. אין צריך לכך.

ש. האם אפשר לומר עוד בס"ד, בחינוך במצות כיבוד אב ואם מצוה לג' מבואר משרשי המצוה שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים וכו', וע"כ באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל וכו'". לכן המצוות של כיבוד אב ואם שעניינן הכרת הטוב להוריו, זה יסוד האדם לא להיות כפוי טובה, וזה דוחה מצוות אחרות שיכול להרוויח בישיבת סוכה, כי דבר ראשון צריך להיות בן אדם שמכיר טובה, ולכן מצינו שמשנה רבינו הגם שנצטווה במצוה ללחום מלחמת מדין במפורש מפי הקב"ה, לא הלך בעצמו אלא שלח אחרים בגלל הכרת הטוב שזה לפני הכל.

ת. יפה. ¹⁸

ש. אומרים בשם הגר"א שאדם יכול לישון בסוכה יחידי משום שומר מצוה לא ידע דבר רע. לפי"ז נתעוררתי כיצד הדין לגבי אשה באופן שבעלה יושן בסוכה יחידי שהוא מותר לו לפי הגר"א, מה תעשה אשתו שהיא נשארת לבדה לישון בתוך הבית, כשאין מקום בסוכה.

ת. אותה. ¹⁹

¹⁸ בנתיבות ההלכה על סוכות עמוד 647 הביאו שאלה אידו אנו הולכים לכותל המערבי בסוכות, הרי מפסיד מצות עשה של סוכה כל רגע שלא נמצא בה. וכתבו דגדר תדורו היינו לנהוג כפי שנמצא בדירתו, וכיון שכשנמצא בדירתו עושה כן לעלות לרגל, אין חסרון במה שהולך מסוכתו למקום אחר. אלא ששאלו ע"ז, במי שחביבה עליו מצות סוכה ומעדיף לשבת בסוכתו ולא ללכת לכותל המערבי, דאפשר שהענינים שיש בהליכה לכותל המערבי אינם עדיפים מקיום מצוה דאורייתא של ישיבת סוכה, והיינו דאף שהתשובה כעין תדורו מתיר לצאת מהסוכה לצורך ההליכה לכותל, מ"מ אכתי אין חיוב לעשות זאת, ומי שחשקה נפשו להשאיר בסוכה אפשר באמת שעדיף שיעשה כן. ויתכן שהדבר תלוי במידת הטירחא הכרוכה לכותל, דאם אפשר לעשות זאת בקלות מסתבר שיש בזה ענין.

והביאו שבארחות רבינו ח"ב עמוד רכ"ג מובא שאחד שאל את הקהלות יעקב אם רצונו לנסוע לכותל במכוניתו, ומיין הקהלות יעקב ואמר שחבל להפסיד כל רגע ממצות סוכה, ובאמצע הדרך התקלקלה המכונית וחזרו לבני ברק, וסיפרו זאת לקהלות יעקב ואמר לו שטוב ככה כי בינתיים הוא הרוויח מצות סוכה.

¹⁹ בכאיל תערוג גליון 222 הביאו בשם מרן הגר"א ל שטינמן זצוק"ל שאמר, מרן החזו"א הקפיד לא לישון יחידי בחדר, אפילו שהסטיפלר היה גר באותו בית, בכל זאת מיד דאג שישנו אתו בחורים.

ועיין באילת השחר שבת קנ"א ב' דהביא שבשער הציון סימן רל"ט ס"ק יז' פסק דאם חדרו פתוח לחדר שיש שם עוד אנשים אין חשש, ואם דלוק נר בחדר סומכים רבים על מה שאמרו בברכות דף מג' ב' אבוקה כשנים, וסוברים שמועיל גם לזה, והחזו"א חשש ולא רצה לסמוך על הסברות להקל.

עוד הוסיפו שאמר, דבאשה אין חשש כלל שתישן יחידית דלילית גורם לטומאה שאינו שייך באשה.

בספר שו"ת הלכות עם תורת המועדים סימן תרל"ט אות יב' הביא שכתב המהר"ל שעיקר המצוה לישון אשתו עמו בסוכה וכן אמר שהוא נהג כן בימי בחרותו. וע"כ לכתחילה יש לבנות סוכה שראויה לו ולאשתו. ומי שהיה לו אפשרות לבנות כזה סוכה ולא בנה, אינו יכול לפטור עצמו משינה בסוכה בטענה שהוא רוצה לישון עם אשתו, שהרי מוטל עליו לבנות סוכה שראויה גם לאשתו.

מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.

לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".

ש. האם יש מקום לומר, שעד כמה שהיא נותנת לבעלה לקיים המצוה לישון בסוכה כהלכה, ולא באה אליו בטענה שמפחדת וכדומה, אולי נוכל לומר שגם היא שותפה כעין יששכר וזבולון במצות סוכה של בעלה, וכמו לגבי בעלה סובר הגר"א שיכול לישון יחידי מצד שומר מצוה לא ידע דבר רע, כך אשתו ששותפה במצוה תוכל לישון יחידי בתוך הבית מצד זה.

ת. נכון.

ש. באו אורחים לסוכתו ומשוחחים עם שאר אנשי הבית, ואבי המשפחה רוצה ללכת לישון בסוכה ולא יכול בכלל האורחים, וקשה לו להמתין עד שילכו האורחים, האם נחשב למצטער שיכול לישון בבית.

ת. לא מסתבר (ירמל אהם שיכלו).²⁰

ש. כיצד הדין לגבי לישיב בסוכה בחול המועד באופן שהוא לא אוכל ולא חייב בברכת לישיב בסוכה, אולם יש לו חבר שאוכל בסוכתו מאכל שמחייב לישיב בסוכה, האם יוכל לברך ולהוציא חברו בלישיב בסוכה מדין ערבות, או כל שהוא לא התחייב בזה, לא יוכל להוציא חברו.

²⁰ בחוט שני הלכות סוכות עמוד רנח' האריך בענין אורחים המפרעים לישון מה עליו לעשות. בשלמי מועד עמוד ק' כתב שלגבי בני הבית שרוצים לאכול או לישון בסוכה ויש אורחים, ודאי לגבם זה מצטער כמו יתושים ופטורים מן הסוכה אבל כל זה דוקא לבני הבית שאין הזמנת האורחים תלויה בהם, לכן יש להם דין מצטער, ואינם צריכים לעשות השתדלות בחיפוש סוכה אחרת, אבל בעל הבית שבהזמנתו וסילוק האורחים תלוי בו, לכן אינו נפטור ממצות סוכה בשעה זו. וכן הביא בספר הסוכה עמוד תנז' בשם הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל דמצטער כזה לא גרע ממצטער מחמת יתושים או מחמת קור לפיכך פטורים בשעה זו מן הסוכה. באשרי האיש מועדים ח"ג עמוד קפב' אות כח' כתב מי שבסוכתו יש אורחים ואינו יכול לאכול או לישון בסוכה אינו כמצטער מחמת הסוכה, שהרי היא ראויה לישיבה, אלא כמצטער מחמת שאין לו סוכה, דליכא פטור מצטער מחמת זה. ואין חילוק מאיזה טעם יכול להשתמש בסוכתו, אם מפני שסוכתו נפלה, או שהיא נעולה ואבד לו המפתח, או שהיא תפוסה, אין פטור מצטער מחמת זה, ולכן מי שסוכתו תפוסה ע"י אורחים גם כשהגיע האוכל או השינה אינו רשאי לאכול חוץ לסוכה. כעין זה מביא בספר המועדים כהלכתם סימן יז' עמוד עדר' ג"כ בשם הגר"ש אלישיב זצוק"ל אם באו לו אורחים ומתעכבים הרבה בסוכתו אין זה נחשב מצטער וחייב בסוכה מפני שהוא בעל הבית ורצה להכניסם ואם מפריע לו יכול ג"כ להוציאם, ומה שלא מעים לו להוציאם זה לא נחשב מצטער.

וכן אם בני חוזרים מאוחר בלילה ומעירים אותו בכניסתם, אין זה נחשב מצטער וחייב בסוכה, שהרי הוא בעל הבית ויכול לומר להם שלא יבואו, ומה שלא נעים לו לעשות כך זה לא נחשב מצטער.

בחוברת בנתיבות ההלכה שע"י ארגון והגית גליון 25 עמוד 48 הביאו בשם האדמו"ר מאונגוואר זצוק"ל שהמצטער לישון בסוכה כיון שיש שם אורחים ולא נעים לו לבקש מהם לצאת מן הסוכה הרי זה פטור באותה שעה מסוכה ומותר לו ללכת לישון בתוך הבית. לכאורה זה יהא נפק"מ לילד בגיל חינוך שרוצה ללכת לישון ואביו עדיין לומד בסוכה וכדומה, האם הילד יכול לישון בביתו. בקונטרס כאיל תערוג עניני חג הסוכות עמוד קכד' הביאו שנשאל באו אורחים ויושבים בסוכה ואחד מבני הבית רוצה לילך לישון ואינו יכול מה דינו, והשיב, נחשב הדבר דאין לו סוכה לישון, דמה יעשה, שיאמר הבעל הבית לאורחים שילכו, יש בזה משום דרכי שלום.

עוד יש לעיין האם כשהאורחים הולכים צריך לדאוג להעיר את היושן מחוץ לסוכה על מנת שיחזור לישון בסוכה. בחוברת מה טבו אהליך יעקב ח"ד עמוד קלד' אות סב' מובא בשם הגר"ש דבליצקי זצוק"ל כשיש אורחים בסוכה ואחד מבני הבית רוצה ללכת לישון מסתבר דחשיב מצטער ופטור מן הסוכה.

בתשובות והנהגות ח"ז סימן קמג' מביא שנשאל מאחד שיש לו בן בגיל שבע, דמחויב האב לדאוג שיוכל לישון ולאכול בסוכה, והאב רגיל ללמוד ולקבל אורחים בסוכה עד מאוחר בלילה, וע"כ הילד אינו יכול לישון בסוכה ופטור מן הסוכה מדין מצטער, ומביא ששמע מחכם אחד שהורה דכיון דפסק השו"ע דאין לעשות סוכה לכתחילה במקום שמצטער, הוא הדין דחובה על האב מדין מצות חינוך לדאוג בסוכה לבנו במקום שאינו מצטער, וע"כ בנידון דידן צריך לעשות לעצמו עוד סוכה אחרת בכדי שיוכל בנו לישון בסוכה אף שהדבר קשה.

אולם דעת התשובות והנהגות דחו"ל לא החמירו כ"כ במצות חינוך לומר, דכמו שחייב אדם לדאוג לעצמו לבנות סוכה במקום שאינו מצטער, כמו כן חייב לדאוג לבנות סוכה במקום שלא יצטער, אלא למצות חינוך סגי וכו'. וכיון שיש לילד סוכה לאכול ואפשרות לישון כשאין אורחים ומודיע לילד שאם יהיה לו אפשרות ישן בסוכה, סגי בשביל חינוך.

עיין פסקי תשובות סימן תרמ' אות ד'. ומשנה ברורה בהוצאת דרשו סימן תרמ'.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ת. לפ"ד הדר"א מברכין עס אט א'ין אכיל. ²¹

ש. שאלתי את הרב שליט"א כיצד הדין במי שאוכל מזונות רק כטפל למאכל אחר עד שלא צריך לברך על המזונות מדין עיקר וטפל, כיצד הדין בחג הסוכות שרוצה לברך לישב בסוכה ועל פירות לא מברכים לישב בסוכה, האם מכיון שרוצה לברך לישב בסוכה, זה גורם שגם המזונות יהיו אצלו עיקר ויברך גם מזונות וגם לישב בסוכה, או שלא יברך מזונות כי זה טפל אבל לישב בסוכה יברך, כי למעשה המזונות קיימים בפועל, כי הברכה הנהנין השתנה ולא המציאות של המאכל, ולא הבנתי מה הרב שליט"א תירץ.

ת. יכול. ²²

ש. בברכת המצות שאומרים שאע"פ שיצא מוציא, האם זה מצטרף לו למאה ברכות, והאם זה תלוי בחקירה של שומע כעונה, האם כל הברכה מתיחסת לפלוני כמו שהוא בירך, ונמצא שכל הברכה היא רק לחבר, כי הוא לעצמו לא צריך זאת ולא יצטרף לו למאה ברכות, ואם שומע כעונה נחשב רק כאילו חבירו גם בירך, אבל זה נשאר גם לעצמו, ומותר לו לברך מדין ערבות, א"כ יש מקום לומר שיצטרף לו למאה ברכות.

²¹ במשנה ברורה בסימן תרל"ט סקט"ז הביא מחלוקת האם בכלל מברכים על מזונות לישב בסוכה, ולכן מברכים ונוהגים לשבת קצת אחרי האכילה ומכוונים על האכילה והישיבה ביחד. וראיתי בכאיל תערוג גליון 60 חג הסוכות תשע"ה בשם מרן הרב שטינמן זצוק"ל שלכן עדיף שיברכו את הלישב לפני ברכת המזונות כדי שלא יהא הפסק לאותם שאין צריכים לברך לישב בין הברכה להאכילה. ועיין עוד בזה בהליכות שלמה מועדים ח"א עמוד קנט', ובשוני הלכות עם תורת המועדים עמוד קט'.

כוונת השאלה היתה לשאול, האם מכיון שיש נוהגים שלא לברך לישב בסוכה ללא אכילה, דעל ישיבה בסוכה לחוד לא מברכים, עד שמחמירים לאכול כל פעם לפני כן, א"כ צריך גם את ההנאה להתחייב בברכה זו, ויהא כעין ברכת הנהנין שאי אפשר להוציא אחרים כל זמן שהוא לעצמו לא יכול לברך בזה. ועד כמה שהוא כבר בתוך הסוכה, לא יוכל לברך לאחרים.

ויש לדון בזה בענין קידוש בשבת בבוקר שהוא ברכת הגפן, האם הוא ברכת הנהנין לחוד או ברכת המצות ביחד עם ברכת הנהנין, והנפק"מ למי שכבר בירך הגפן והוא באמצע שתיית היין ולפתע אחר רוצה שיוציאו בברכת הגפן האם יוכל לברך שוב כדי להוציא חבירו, דאם זה רק ברכת המצות ודאי יכול להוציא, שהרי ברכת המצות אע"פ שיצא מוציא, אבל אם קידוש בשבת בבוקר הוא ברכת המצות ביחד עם ברכת הנהנין, א"כ עד כמה שכבר נהנה מהיין שהוא כבר באמצע השתייה, איך יוכל לברך ולכוין להוציא חבירו בברכת המצות לחוד. ועיקר השאלה באופן שחבירו לא שותה כלל מהיין. ואולי הכי מדובר שמוציא את חבירו בברכת לישב בסוכה וחבירו נהנה בישיבה ואכילה שאז ודאי יכול לברך. וצ"ע.

אולם למעשה טענו בני החבורה שודאי שברכת לישב בסוכה הוא ברכת המצות לחוד, ובפרט שהרבה סוברים שכל פעם שנכנס לסוכה מברך גם בלי אכילה כלל, ולכן יוכל להוציא. ואולי יש לחלק שזה גופא ההנאה מהסוכה שיושב בה וישן בה וכדומה, שע"ז מברך, כי הרי מצטער לא יוכל לברך, ויש לעיין בזה.

עיין עוד בשאלה הסמוכה ובהערה.

²² נידון דומה לכאן יש בנוגע לקידוש במקום סעודה, באוכל פת או מזונות בדרך טפל ועיקר שנפטרים מברכתם הראויה ומברכים עליהם כברכת העיקר, האם יוצאים בכה"ג ידי קידוש במקום סעודה. דהא לכאורה לא בירך כאן לא מזונות ולא המוציא על הפת שהרי הם טפלים לעיקר. אמר לי הגאון ר' שמואל אליעזר שטרן שליט"א שמרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל אמר לו, שמכיון שהאיש רוצה לצאת ידי קידוש במקום סעודה, וידוע שבכל המזונות אינו יכול לצאת בעיקר שהוא שהכל, נמצא שגם המזונות שלמעשה הם רק טפל, כעת מצד המצוה של קידוש במקום סעודה נהפך להיות גם עיקר, ויברך על המזונות. וכן כתוב באשרי האיש ח"ב עמוד סט'. לכאורה כל הנידון זה בנוגע לחיוב ברכת מזונות, אבל סוכה ודאי חייב כי למעשה אוכל דבר שהוא מזונות, כעין מי שאוכל פרי שהוא טפל ללחם ואינו מברך על הפרי, אבל ברכת שהחיינו הוא מברך. כי הפרי נמצא. א"כ הוא הדין לגבי לישב בסוכה יצטרך לברך לדין שמברכים על מזונות כששוהה אח"כ עוד זמן מועט.

עיין פני השולחן הלכות סוכה עמוד שסה' שהאריך בזה.

אכילת פת שהוא טפל האם חייב בסוכה, עיין מקראי קודש סוכות ח"ג סימן י' וזה נפק"מ לגבי מזונות שהם טפל. לכאורה הנה לפנינו דוגמה אדם שלא יכול לברך לישב בסוכה על הצד שבעיקר וטפל לא מברכים, ושייך בזה נידון האם יכול לברך לישב בסוכה רק להוציא חבירו בלבד. כי הרי הוא לא מחויב בזה ויכול להיות בסוכה גם בלי הברכה. ואם צריך שברכת לישב בסוכה גם יהא לו הנאה מזה, דומיא דברכת הנהנין ג"כ, לא יוכל לברך, וצ"ע.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ת. מ63ר3²³.

ש. נפק"מ היא כגון במי שחסר לו ביו"ט מאה ברכות ורוצה להוסיף מצוות ע"י שיחפש אנשים לברך להם על הלולב לאחר שהוא כבר יצא, או שיבקש מבני ביתו שבכל פעם שאוכלים מזונות ורוצים לברך לישב בסוכה, הוא יברך עבורם ויוציאם מדין ערבות, וכך יתווסף לו עוד ברכות.
ת. יכ"ל.

ש. נשאלתי עד כמה שחול המועד זה יו"ט ואות ולכן לא מניחים תפילין, א"כ שבברכת המזון נאמר הרחמן ליום שכולו טוב כמו שאומרים ביו"ט.
ת. נכ"ן.

ש. יש מקום בסוכה רק לחלק מהמשפחה, כיצד ינהגו בני המשפחה בשעה שלא אוכלים אלא רוצים להיות בסוכה, הבנים רוצים ללמוד והבנות רוצות לקרוא ספר, וכולם רוצים לקיים מצות ישיבה בסוכה, מי עדיף שיהא בסוכה, הבנים או הבנות.
ת. הפנ"ט.

ש. אבא שרוצה ללמוד ולשבת בסוכה, ומאידך בנו מבקש ממנו ללכת ביחד לשמחת בית השואבה, באופן שהבן לא הולך לבד לשם, האם האבא צריך לוותר על מצוות ישיבת בסוכה כדי ללכת ולשמח את בנו ע"י שילך עמו לשמחת בית השואבה.
ת. כר3ן1.

ש. בן שרוצה ללמוד בבית הכנסת בחול המועד בשעה שכל הילדים באים ללמוד ומקבלים אח"כ ממתק ופרס, והאבא רוצה ללמוד עם בנו בסוכה כדי להרוויח מצוה של ישיבה בסוכה, האם על האבא ללכת ללמוד עם בנו בבית הכנסת.
ת. כנ"ל.

ש. מי שיש לו סוכה גדולה וכדומה, ובנותיו מבקשות לישון בסוכה, האם יש ענין שישנו בסוכה.
ת. אט א63ר צי"ץ²⁴.

ש. בשער הציון מובא שאדם שאוכל פת בסוכה, כעת אם רוצה לשתות, אסור לו לשתות מחוץ לסוכה, כי השתיה עתה היא חלק מהסעודה וחייב לשתות בסוכה. יש לעיין האם דין זה בסעודת פת, או גם כשאוכל מזונות בארוחת צהרים וכדומה, ובירך לישב בסוכה וכעת אוכל כמה מנות לכבוד החג, האם גם יצטרך לשתות בתוך הסוכה כבסעודת פת או לא.
ת. כ/.

²³ בשלמי מועד עמוד קיט' מצאתי שדן לגבי המברך בליל א' דסוכות ברכת המוציא (או ברכת לישב בסוכה) כדי להוציא את חבירו ידי חובתו אע"פ שהוא בעצמו אינו יוצא, כגון כשכבר בירך קודם לכן, נשלם לו הדבר למאה ברכות. וצ"ע בדבריו האם כוונתו רק לליל יו"ט או גם בחול המועד.

²⁴ בעלון אורחות יושר גליון 6 עמוד 2 מצאתי ג"כ ששאלו לרבינו שליט"א מי שסוכתו רחבת ידיים ויש בה מקום אף לאשתו או בנותיו, האם יש ענין שישנו אף נשים בסוכה, וא"כ האם ראוי לכתחילה לבנות סוכה גדולה שיש בה מקום לשינה אף לנשים, והשיב אם יש ל ואפשרות, והנשים רוצות, יכול לעשות כן.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. אדם בביתו לא מניח את המזרון על הרצפה וכך ישן, אלא על מיטה. לפי"ז צריך לעיין האם בסוכות צריך לחפש לישון דוקא על מיטה רגילה ולא להניח המזרון על הארץ, כדי שירגיש תשבו כעין תדורו, או מכיון שזה טירחא גדולה להוציא כל פעם את כל המיטה, ולא תמיד יש מקום בסוכה להניח שם המיטה כל הזמן, סגי שישן עם מזרון על הארץ.

ת. כרצונך.

ש. מי שהכניס נרות יו"ט ושבת לתוך הסוכה ובסוף גרמו לשריפה של כמה סוכות בסמוך של השכנים, האם בעל הנרות צריך לשלם את כל הנזקים שנגרם לסוכות השכנים.

ת. יתכן.

ש. אנשים שלא עלינו נשרף להם הסוכה ויש אנשים שהזמינו אותם שיבואו לשהות בסוכתם, או יכולים בסוכה של בית הכנסת ולא נעים להם כ"כ, האם יכולים לאכול ולישון בתוך הבית כמצטער, או חייבים למצוא אפשרות להמשיך לקיים מצות סוכה.

ת. אם יכול בודאי יצא כן.

ש. מי שאוכל מזונות בעמידה, האם יברך לישב בסוכה, או שלא יברך לישב בסוכה, שהרי לא יושב ואוכל כי אם בעמידה, ומדובר בעיקר באופן שאין מקום לשבת כי כולם יושבים.

ת. יעני.

ש. נשים וזקנים שאוכלים בחג הסוכות בתוך הבית, האם אומרים בברכת המזון הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת או לא.

ת. כן. ²⁵

ש. ילדים בגיל חינוך שחייבים בסוכה, וכשהאבא חוזר בבוקר מהתפילה עדיין הם ישנים בסוכה, וכעת האבא רוצה להיכנס ללמוד ולאכול בסוכה, ואי אפשר כל עוד הבנים ישנים בסוכה, האם מותר וצריך האבא להעיר את בניו כדי שיוכל ללמוד בסוכה.

ת. לא יציר. ²⁶

ש. כיצד באופן שבנותיו ישנים בסוכה והאבא בא ללמוד בסוכה ולא יכול, האם צריך להעיר את בנותיו מהשינה כדי שיוכל ללמוד בסוכה, שחיובו יותר גדול מחיוב הבנות.

ת. יכול.

²⁵ בחוברת בנתיבות ההלכה שע"י ארגון והגית גליון 32 עמוד 185 הביאו בשם הגאון ר' שריה דבליצקי זצוק"ל שאומרים הרחמן, כי זה קשור לעצם חג הסוכות ולא לשיבה בסוכה בפועל.

²⁶ בעלון אורחות יושר גליון 6 עמוד 2 שאלו לרבינו שליט"א מי שיש לו סוכה קטנה ואין מספיק מקום לכל הבנים לישון בסוכה, האם מותר להשכיב את הקטנים לישון בסוכה, ולאחר שירדמו יעבירם אל תוך הבית ויפנה מקום לגדולים, והשיב שיכול לעשות כן. עתה יש לעיין האם דעת רבינו שליט"א זה רק בקטנים שחיובם בסוכה זה מדין חינוך, ולכן אחרי שחינך אותם לישון בסוכה אפשר להוציאם, או גם בגדולים כך כשאין מקום שאפשר להוציאם אחרי שרדמו. ומ"מ יתכן בנוגע לשאלה כאן, אם יוכל האב להעבירם בלא שיעיר אותם, אולי יצטרך להוציאם בהירות העיקר שיוכל לשבת ולאכול וללמוד בסוכה ולקיים מצוה דאורייתא.

בספר מועדי הגר"ח עמוד רלח' מובא להדיא שאסור להוציא ישן מהסוכה ודלא כמו שכתב בהליכות שלמה תפילה מילואים סימן יב' ובסוכות פ"ט אות יז. ויתכן שכוונת רבינו שליט"א זה בגדול ולא בקטנים דלא יקשה סתירה מלעיל.

**מתוך קונטרס עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
על חג הסוכות.**

**לבקשת מרן שליט"א.
"אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא".**

ש. משפחה שיש להם סוכה אחת וכמה בנים בגיל חינוך שחייבים בסוכה, כיצד הדין באופן שהילדים רוצים ללכת לישון ואביהם חייב לחנכם שישנו בסוכה, ומאידך האב עדיין רוצה ללמוד או להביא אורחים לסוכה, וכעת ע"י שהילדים ישנים בסוכה, לא יכול להביא אורחים ולא ללמוד בסוכה כי אם באופן שישנו הילדים בבית, מה נכון לעשות.

ת. *למה לא יוכל.*

ש. ילד בגיל חינוך שצריך לישון בלילה מוקדם, ועי"ז לא יכול לישון בסוכה, כי שאר בני המשפחה רוצים לשהות בסוכה, האם יש חיוב על האבא לדאוג שהבן ישן בצהרים ועי"ז יהא ער עד מאוחר בלילה ויוכל לישון בסוכה, או שיכול כל לילה להכניסו שישן בבית.

ת. *אין חיוב ואל יוכל לישון אפילו יש אור.*²⁷

ש. מדוע בחול המועד סוכות מוסיפים בברכת המזון "הרחמן הוא יקים לנו" וכו', ואילו בחול המועד פסח לא.

ת. *כדכתיב למאן ידעו דורותיכם.*

מי שידוע שבשעה שנוסע מחוץ לעיר, לירושלים לכותל המערבי להתפלל יצטרך לאכול באמצע הדרך משהו, כי הנסיעה באוטובוס הרבה זמן, האם יצטרך לקחת עמו דוקא מאכל שברכתו שהכל או פירות ולא מזונות, כדי לא לאכול סתם מזונות חוץ לסוכה, או שיכול לכתחילה להביא גם מזונות, כי למעשה יש לו היתר של הולכי דרכים.

ת. *תשבו כצ"ן תדורו.*²⁸

²⁷ אב שרוצה ללמוד ובנו רוצה לישון, עיין דרשו סימן תרמ"ו.

בנתיבות ההלכה גליון 25 עמוד 17 הביאו שאלה שנשאל הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א בענין קטן שמחויב האב לדאוג שיוכל לישן ולאכול בסוכה והאב רגיל ללמוד בסוכה או לקבל אורחים בסוכה עד מאוחר בלילה, ולכן נגרם שהילד אינו יכול לישן בסוכה, האם פטור מן הסוכה מדין מצטער. והשואל אמר ששמע מחכם אחד שהורה שכיון שנפסק בשו"ע סימן תרמ"ו סעיף ד' דאין לעשות לכתחילה סוכה במקום שמצטער, הוא הדין דחובה על האב מדין מצות חינוך לדאוג לסוכה לבנו במקום שאינו מצטער, לכן בנידון זה יצטרך האב לעשות לו עוד סוכה אחרת כדי שבנו יוכל לישן בלילה. אולם הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א תירץ דכל שיש לילד סוכה לאכול ויכול לישן שם בסוכה כגון כשאין אורחים בלילה, או כשבנו מעצמו הולך לישן מאוחר, ומודיע לבנו שאם יהא לו אפשרות לישן בסוכה שידע שחייב, סגי בכך לצאת ידי חובת חינוך, אלא שבדרך כלל מצטער לישון בסוכה זו, שיותר מזה לא חייבו חכמים.

מה שיש לעיין האם לא נאמר שיש חיוב על אבא לדאוג שבנו ישן צהרים כדי שיוכל להיות ער בלילה עד מאוחר וישן עי"כ בסוכה. בתורת המועדים סימן תרמ"ו עמוד קכה' מביא בשם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, שאם נרדמו הילדים מחוץ לסוכה מוטל על האב לקחתם לסוכה מדין חינוך, וכל זה כשנרדמו באיסור, אבל אם נרדמו בהיתר כגון שאביו של הילד לא היה בבית והילד פחד לישון לבד ולכן הלך לישון בבית או שאביו של הילד רצה לאכול או ללמוד וכל כיוצא בזה בסוכה עם אור דולק, והאור הפריע לילד לישון, שודאי שאין על האב למנוע אכילתו ולימודו כדי שהילד יוכל לישון, והילד הלך לישון בבית, א"כ נמצא שהוא הלך לישון בהיתר, א"כ דינו כירדו גשמים שאם הלך לישון בהיתר אין צריך להעירו.

בחוברת מה טבו אהליך יעקב ח"ד עמוד קצ' מובא שנשאל הגאון ר' אביגדור נבנצאל שליט"א קטן שיושב בסוכה וצריך שיהיה חשוך ואביו לומד שם האם נדחה חיוב חינוך כדי שהוא יוכל ללמוד שם או שיצא וילמד בבית, והשיב, שילמד בבית. והביאו שם בהערות לעיין בספר סוכת חיים הלכות סוכה שע"י הרה"ג רש"ב לונדיסקי עמוד תלד' שהסתפק בזה, והביאו צדדים אם עדיף שאביו ישב בסוכה ויקיים את המצוה מן התורה מאשר החיוב של חינוך, ונחלקו בזה הפוסקים. וראה עוד בשו"ת משנת יוסף חלק ו' סימן קיז' וסימן קיח' שכתבדאפשר שעדיף שבתחילה ישכיב הקטן בחושך ואחר שכבר נרדם יוציאו עם המטה מן הסוכה עד שהוא ילך לישון ואז יחזיר את הקטן. וראה עוד בתשובות והנהגות ח"ו סימן קמג' אות א', וצינו עוד בשם הגר"ש קמינצקי כתב שישב וילמד בבית.

²⁸ במערכת יחלק שלל גליון 2 עמוד קסד' הוסיפו שבשו"ת אג"מ ח"ג סימן צג' וכן בשו"ת אז נדברו ח"א סימן לד' כתבו דהיתר של הולכי דרכים דוקא שהולך לאיזה עניין כגון למסחר ושאר צרכי פרנסה או שאר עניין נחוץ, אבל אלו היוצאים ליטול ותענוג בעלמא בלא שום צורך מיוחד, ועקב הטיול יהיו במקום שאין שם סוכה ויצטרכו לאכול ולישון חוץ לסוכה, עושים איסור. ואינם בכלל ההיתר של הולכי דרכים.